

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

Oprichter Dr. J. R. Beveraluis
Orgaan van de

Nederlandsche Boschbouwvereniging

14e Jaargang

No. 9

September 1941

Oorspronkelijke Bijdragen

OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE GEBEURTENISSEN OP HET GEBIED VAN DEN BOSCHBOUW IN ONS LAND

door

Prof. Ir. J. H. JAGER GERLINGS.

In het vorige overzicht, verschenen in het Octobernummer 1940 van dit tijdschrift, wees ik op de veranderde betrekking tot onze samenleving, waarin de boschbouw in ons land tengevolge van het wereldgebeuren is gekomen. Ik wees er op, dat onze bosschen vooral thans maar ook in een verder gelegen toekomst als houtproducent een belangrijker rol dan tot nu toe zullen hebben te vervullen.

Nederland zal in het vervolg het zijne moeten bijdragen in de voortbrenging van hout in Europa.

Het feit, dat slechts 7,8 % van de oppervlakte van ons land met bosch is bezet, of, anders uitgedrukt, ons boschbezit slechts 258.482 ha beslaat, doet aan dit feit niets af. Ons kleine 'boschbezit, waarvan de jonge bosschen verreweg overheerschend zijn en de geringe houtproductie per eenheid van oppervlakte, waartegenover staat een groot gebruik van hout, maken het slechts moeilijker om aan den gestelden eisch te voldoen maar dit alles ontheft ons geen zins van onze verplichting om te trachten in de toekomst een zoo groot mogelijk gedeelte van onze houtbehoefte door eigen productie te dekken.

Alle boscheigenaren, van den Staat tot de kleinste boschzitter toe, zullen zich moeten inspannen om onze boschoppervlakte uit te breiden en boomen te planten, voorzoover en waar zulks mogelijk is, en de bestaande bosschen en aanplantingen te verbeteren, om zodoende de houtproductie geleidelijk op te voeren en het voortgebrachte hout technisch een hogere waarde te doen krijgen. Vanzelfsprekend zal dit veel tijd vorderen maar zijn wij boschbouwers er niet mee vertrouwd, dat de kiem van hetgeen wij oogsten door vorige geslachten is gelegd?

Het feit, dat niet wijzelf, maar onze kinderen en klein-

kinderen de vruchten zullen plukken van ons werk mag ons niet weerhouden om onze plicht in dit opzicht te doen. Wij moeten aan onze toekomst bouwen, ter wille van hen, die na ons komen.

Omtrent de houtvoorziening van Nederland alsmede over de houtvoorziening van Continentaal Europa verschenen twee lezenswaardige artikelen in de Nieuwe Rotterdammer Courant van 20 en 21 Maart 1941. Zij bevatten allerlei gegevens over deze onderwerpen, ten deele ontleend aan „Annuaire du Commerce Mondiale du Bois” van het Comité International du Bois te Brussel en aan de Statistiek van In-, Uit- en Doorvoer van het Centraal Bureau voor de Statistiek, resp. aan het „Annuaire International de Statistique Forestière”, uitgegeven door het Institut International d'Agriculture te Rome.

Volgens deze gegevens bedroeg de netto-invoer van hout in Nederland in de jaren 1934 t/m 1939 2.782.000 m³; onze houtproductie 500.000 m³ en dus ons houtverbruik rond 3.300.000 m³. De schrijver komt op grond van deze cijfers tot de m.i. wel zeer rooskleurige slotsom, dat 15 % van onze behoefte door eigen productie wordt gedekt. Deze voorstelling van zaken is volgens mijn meening te gunstig, omdat het cijfer voor onze productie als geschatte jaarlijksche *aangroei* is berekend en niet weergeeft hetgeen daadwerkelijk kan worden geogst. Omdat het meerendeel onzer bosschen tot de jongere leeftijdsklassen behoort, komt van genoemde 500.000 m³ jaarlijksche productie — aangenomen, dat dit cijfer met de werkelijkheid overeenkomt — een groot gedeelte niet ter markt, doch heeft de beteekenis van vergrooing van onzen staanden houtvoorraad. Bovendien is het bekend, dat zoowel onze houtinvoer als ons houtverbruik tijdens de crisisjaren belangrijk lager waren dan voorheen.

Wat betreft de houtproductie van Continentaal Europa blijkt, dat de houtbehoefte vrijwel volledig wordt gedekt door eigen productie, ongeacht natuurlijk plaatselijke tekorten, waarvan de dekking — zooals wij thans wel op zeer drastische wijze ondervinden — moeilijkheden kan opleveren door vervoers- en betalingsmogelijkheden.

Ik meende goed te doen de aandacht op deze artikelen te vestigen, omdat er zoo duidelijk uit blijkt, welk een geringe beteekenis onze houtvoortbrenging ten aanzien van onze behoefte eigenlijk nog heeft, al zal daarin, wanneer onze overmaat van jonge bosschen ouder wordt, geleidelijk verbetering komen. Zij toonen bovendien aan, dat onze houtproductie met 500.000 m³, waarvan volgens matige schatting 100.000 m³ door boomen langs wegen, e.d., kortom door „andere houtopstanden” worden geleverd, over bijna 260.000 ha bosch, per ha boschoppervlakte slechts op gemiddeld ± 1.5 m³ kan

worden geschat. Dit is ongetwijfeld een beschamend laag cijfer, dat met het oog op de productiemogelijkheden van onze bosschen bij een meer oordeelkundig bedrijf stellig verdubbeld kan worden.

Op het gebied van de houtvoortbrenging is in ons land dus nog veel te doen; hierop kan niet genoeg worden gewezen. Het feit, dat verbetering daarvan eerst op den langen duur kan worden verkregen en maatregelen daartoe eerst in een verre toekomst ten volle tot hun recht zullen komen, mag — zooals reeds gezegd — geen reden zijn om in den thans bestaanden toestand te berusten. Het tegenwoordige geslacht zal offers moeten brengen als gevolg van de nalatigheid van het vorige en ten bate van het volgende.

Dat wij onder de huidige tijdsomstandigheden door het vrijwel wegvallen van onzen houtinvoer de bezwaren van onze geringe houtproductie en van onzen kleinen staanden houtvoorraad ernstig blijven ondervinden is algemeen bekend.

Geen wonder dan ook, dat van Overheidswege door het treffen van allerlei maatregelen op drastische wijze moet worden ingegrepen, niet alleen om de voorziening van hout, voor zoover de bestaande mogelijkheden dit toelaten, zoo goed en doeltreffend mogelijk te regelen, maar ook om inkrimping van onze toch al zoo bescheiden boschoppervlakte te voorkomen en opvoering van onzen boschbouw tot een hooger peil te bevorderen. Het ligt voor de hand, dat deze maatregelen zoowel liggen op het terrein van de houtproductie als op dat van de houtverwerking en den houthandel. Wat dit laatste gebied betreft, in rechtstreekschen zin, om het ontstaan van ongewenschte uitwassen in den handel, waartoe deze abnormale tijden zoo licht aanleiding geven, te voorkomen, en indirect, door bevordering van een meer gezonde organisatie ervan.

Ik herinner in dit verband aan de *Houtbeschikking 1939, no. 1* (2 Dec. 1939), waarbij het *Rijksbureau voor Hout* is ingesteld, waarvan de Directeur (Drs. A. Kouwenaar) verantwoordelijk werd gesteld voor het beschikbaar komen, het verdeelen en het doen verbruiken van het geproduceerde of verhandelde hout, alsmede aan de vastgestelde *Bodemproductiebeschikking 1939* (8 Dec. 1939), waarbij aan de daarbij ingestelde *Productiecommissaris voor den Boschbouw en de Houtteelt* (Dr. J. A. van Steyn) vergaande bevoegdheden zijn verleend op het gebied van de houtproductie.

In genoemde Houtbeschikking, welke is vervangen door de Houtbeschikking, 1940, no. 1 (Ned. Staatscour. van 3 Juni 1940, no. 10), zijn intusschen verschillende wijzigingen aangebracht. Strekte de bemoeienis van den Directeur van Rijksbureau voor Hout zich aanvankelijk alleen uit over rondhout, gezaagd en/of bewerkt naald- en loofhout, triplex, vezel-

platen en kurk, thans is het begrip „hout” in die beschikking uitgebreid tot het al dan niet gebruikt rondhout, al dan niet gebruikt, gezaagd of bewerkt naald- en loofhout, hout, dat één of meerdere bewerkingen heeft ondergaan, waardoor de natuurlijke samenstelling is gewijzigd, triplex, fineer, vezelplaten, kurk, rotting en houtproducten, d.z. producten, welke geheel of voor het grootste deel uit hout bestaan. De begrippen „vezelplaten”, „kurk” en „rotting” werden eveneens verruimd.

Aan de Houtbeschikking 1940 no. 1 is verder een artikel toegevoegd, dat bepaalt, dat het verboden is hout te vervoeren, tenzij het is gedekt door een door of namens den Directeur van het Rijksbureau afgegeven vervoerbewijs. Van dit verbod geldt echter tot een nader te bepalen tijdstip een algemeene dispensatie, welke echter met ingang van 16 April 1941 is ingetrokken ten aanzien van ongeschild eikenhout van inlandschen oorsprong met een dikte van 20 cm en minder.

De in de Houtbeschikking 1939 no. 1 voorgeschreven verplichte inschrijving van ondernemingen, die een normaal bedrijf maken van den handel in hout is voorts zoodanig uitgebreid, dat iedereen, die van den handel in hout of houtproducten, dan wel van het verzagen van hout, het bewerken of het verwerken van hout of houtproducten zijn normaal bedrijf maakt, alsmede ieder, die geregeld hout verzaagt of hout of houtproducten bewerkt of verwerkt ten behoeve van zijn eigen bedrijf, alsmede de agenten, commissionairs en makelaars in hout, bij het Rijksbureau moeten worden ingeschreven.

Bovendien werden hout en houtproducten aangewezen als distributiegoed in den zin van de Distributiewet 1939.

De bevoegdheid van den Directeur van het Rijksbureau voor Hout is dus in het belang van onze houtvoorziening belangrijk uitgebreid.

Ten slotte dient nog ten aanzien van den mijnhouthandel te worden vermeld, dat met ingang van 20 Mei 1941 is ingetrokken de bij de Houtbeschikking 1940, no. 1 verleende dispensatie ten aanzien van het koopen, verkoopen, afleveren, bewerken en doen verwerken van inlandsch rondhout-naaldhout, voorzover dit op stam zonder schors gemeten een doorsnede op borsthoogte had van 6 cm of meer, doch minder dan 18 cm, hetgeen ook van toepassing is op het verkoopen en afleveren door den producent, die geen handelaar is.

Ook de *Bodemproductiebeschikking 1939* onderging wijziging en wel bij beschikking van den Secretaris-Generaal van het Departement van Landbouw en Visscherij van 14 Febr. 1941.

De toestand is thans zoo, dat een kapverbod ligt op alle bosschen en andere houtopstanden in ons land, enkele boomen

daaronder begrepen, behoudens door den Productiecommissaris te verleenen vergunning, met de verplichting een gelijke oppervlakte als werd ontbloot, overeenkomstig de door dezen te geven aanwijzingen binnen een door dezen te stellen termijn na het vellen of rooien te beboschen of te beplanten.

Voorts bezit de Productiecommissaris de bevoegdheid den gebruiksgerechtigde van bosschen en andere houtopstanden te gelasten, deze op door hem te bepalen wijze geheel of gedeeltelijk te vellen of te rooien, eveneens met de verplichting tot herbebossching.

Het bij de Bodemproductiebeschikking 1939 ten behoeve van de voorziening in de behoefte aan looistoffen uitgevaardigde gebod om eikenhout ter plaatse van de velling van de schors te ontdoen en deze af te leveren aan de bij het Rijksbureau voor Huiden en Leder ingeschreven looistofhandelaren is in zooverre gewijzigd, dat deze verplichting voortaan slechts geldt voor eikenhout van 20 cm en minder.

De Bodemproductiebeschikking 1939 vond in het afgelopen vellingseizoen een ruime toepassing. Evenals in 1940 werden ook in 1941 gedurende de zomermaanden in den regel geen loofhoutvellingen toegestaan. Voor populieren werden reeds na 13 Februari en voor ander loofhout met ingang van 1 Mei geen vergunningen meer verleend.

Toch was de koop geboden hoeveelheid van enkele sortimenten onvoldoende, zoodat gebruik moest worden gemaakt van de bevoegdheid van den Productiecommissaris voor den Boschbouw en de Houtteelt, bedoeld in artikel 7bis van de Bodemproductiebeschikking 1939. Behalve eenig zwaar hout werd de velling van mijnhout gelast, dat de Limburgsche mijnen noodig hadden. Doordat de invoer van mijnhout feitelijk onmogelijk is, dreigde bij onze mijnen een gebrek te ontstaan.

In den loop van het verslagjaar werden voor alle houtsortimenten alsmede voor eikenschors maximum prijzen vastgesteld.

In verband met de groote beteekenis voor onze samenleving van onze bosschen en andere houtopstanden, in welken vorm ook, zoowel ten aanzien van de voortbrenging van hout als wat betreft de rol, die zij spelen ten opzichte van het natuurschoon en de jacht in het algemeen, heeft de Regeering d.d. 5 Mei 1941 besloten de algemeene leiding van al hetgeen betreft het boschwezen, de houtvoorziening en de jacht, met inbegrip van de natuurbescherming op te dragen aan een algemeen gemachtigde Tot *Gemachtigde voor het Boschwezen, de Houtvoorziening en de Jacht* is benoemd Dr. J. A. van Steyn, Directeur van het Staatsbosch-

beheer, terwijl als zijn plaatsvervanger Drs. A. Kouwenaar, Directeur van het Rijksbureau voor Hout, werd aangewezen.

Ook in het bedrijfsleven van den handel en de houtindustrie hebben zich wijzigingen voltrokken in verband met het besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart van 31 Oct. 1940, betreffende den opbouw van een zelfstandige organisatie ter ontwikkeling van het bedrijfsleven. Op grond hiervan is ingesteld de *Bedrijfsgroep Houtindustrie* met 15 Vakgroepen, w.o. de ondervakgroep Balkenzagerijen Binnenlandsch Hout behoort.

Hoewel het noodig is dat de houtproducenten op de hoogte zijn van de organisatie van den houthandel en -industrie, meen ik hierop thans niet verder te moeten ingaan.

De zorg voor de natuurbescherming behoort thans tot het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming. Als deskundig ambtenaar aan dit Departement is benoemd Ir. W. G. van de Kloot, wetenschappelijk assistent, tevens adjunct-secretaris van de Contact-Commissie voor Natuur- en Landschapsbescherming.

In afwachting van een benoeming van een Inspecteur voor de Natuurbescherming, die de schakel zal moeten vormen tusschen het Departement en andere overheidslichamen, zullen als adviseurs van den Secretaris-Generaal optreden Mr. Dr. E. J. Beumer, voorzitter van de Centrale-Commissie voor Natuurbescherming, Dr. J. A. van Steyn en Mr. P. G. van Tienhoven, Voorzitter van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland.

De Regeering heeft dus zelf de zorg voor de natuurbescherming ter hand genomen. Nadat wij zooveel jaren te vergeefs hebben gewacht op een Natuurbeschermingswet is het te hopen, dat nu de noodige richtlijnen zullen worden vastgesteld en maatregelen zullen worden getroffen om dit uiterst moeilijke probleem met zijn vele en dikwijls tegenstrijdige belangen op bevredigende wijze tot oplossing te brengen.

Volgens bericht in de Nieuwe Rott. Courant van 17 Mei 1941 heeft de Regeering een *Rijksdienst voor het Nationale Plan* ingesteld. Hierbij werd bepaald, dat ten behoeve van de ruimtelijke ordening van de streekbelangen en gemeentelijke belangen en het onderzoek, dat als basis voor deze ordening zal dienen, een Rijksdienst voor het nationale plan wordt ingesteld. Deze dienst heeft tot taak de centrale ruimtelijke ordening en coördinatie van plannen voor het geheele gebied des Rijks.

Een nieuw onderwerp op het gebied van het behoud van natuurschoon en voor den boschbouw niet zonder belang

werd volgens bericht in de Nieuwe Rotterd. Cour. van 1 Febr. j.l. naar voren gebracht door het bestuur van de gemeente Hilversum. B. en W. stelden de raad n.l. voor ter bescherming van het natuurschoon hoer te gaan tot het uitschrijven van een verordening, waarbij het verboden is in de gemeente binnen het gezichtsveld van bij besluit van den gemeenteraad, aan te wijzen, voor een ieder toegankelijke punten in de gemeente, vanwaar men een fraai uitzicht over de nevenliggende gronden heeft, binnen vast te stellen grenslijnen boomen of andere gewassen hooger te hebben of te laten groeien, gebouwen of andere opstanden hooger te hebben of op te trekken, en voorwerpen van welken aard ook of kunstmatige bodemverhoogingen hooger te hebben of op te richten dan wordt bepaald. Bij het besluit zal geen geringere hoogte worden bepaald bepaald dan anderhalve meter boven den natuurlijke grond.

Er is inderdaad veel voor te zeggen om voor ieder toegankelijke, mooie uitzichtpunten veilig te stellen, maar de toepassing van zulk een verordening lijkt niet eenvoudig.

Ook in dit verslagjaar had wederom uitbreiding plaats van den onder het Staatsboschbeheer ressorteerenden domeingrond. Volgens mededeeling van den Directeur van dien dienst werden in het tijdvak van Juni 1940 tot en met Juli 1941 — behalve enkele kleinere objecten ter uitbreiding of afronding van het domeinbezit — door den Staat in eigendom verworven :

1. Het Leersumsche veld ter grootte van 334 ha, gelegen in de Provincie Utrecht tusschen het dorp Leersum en de spoorlijn van Maarsbergen naar de Klomp. Het terrein is verkregen door aankoop en heeft niet alleen landschappelijk een bijzondere bekoring, doch ook uit een natuurwetenschappelijk oogpunt beschouwd is het van groote waarde.

In dit terrein liggen de vooral bij vogelliefhebbers bekende Leersumsche plassen, die een broedplaats vormen voor velerlei watervogels.

2. Een aantal enclaves in de boschwachterij „Haarle” met een oppervlakte van ongeveer 150 ha, die niet in der minne konden worden verkregen, zijn van Staatswege gevorderd.
3. Een complex voor ontginning tot bosch geschikte gronden onder Witteveen in Drenthe, ter grootte van ongeveer 150 ha is ten name van den Staat gesteld.

Zoo neemt de oppervlakte domeingrond onder het Staatsboschbeheer, die op 1 Januari 1900 nog slechts 13.316 ha bedroeg, gestadig toe. Op 1 Juli 1940, bedroeg zij 59.000 ha.

Deed zich de oorlogstoestand terdege op het gebied van den boschbouw gevoelen, eveneens was dit het geval met de weersgesteldheid.

De storm van 13 op 14 November 1940 heeft in onze bosschen veel schade aangericht en duizende m³ s hout on-tijdig geveld. Volgens een bericht in de pers vielen alleen in de Houtvesterij „Breda” 18300 boomen met een inhoud van 3353 m³ aan den storm ten offer. Opmerkelijk is, dat op veel plaatsen in ons land de boomen niet werden ont-worteld, maar op enkele meters boven den grond doorge-broken of als het ware werden „afgedraaid”. In de Hout-vesterij „Breda” was dit met omstreeks 8000 stuks van boven-gemeld getal het geval.

Na den Novemberstorm ondergingen onze bosschen den invloed van den derden strengen winter, hoewel de winter 1940/1941 eigenlijk meer door zijn langen duur dan door abnormaal lage temperatuur was gekenmerkt.

In verband hiermede werd geen schade van beteekenis aan oudere of jongere beplantingen berokkend, maar wel onder-vond het boschbedrijf veel hinder ervan. De najaarsbeplan-ting moest vroeger dan anders worden stopgezet en in het voorjaar kon pas abnormaal laat met de cultuurwerkzaam-heden worden begonnen.

Ernstige moeilijkheden ondervond het vervoer van het geveldde hout over onverharde wegen van den langdurigen en wisselvalligen winter, waarin hoog water, vorst, sneeuw en dooi elkaar gedurig afwisselden. Bij de reeds bestaande op zich zelf reeds groote moeilijkheden voor het houtvervoer door benzinegebrek, gebrek aan paarden, beperkt scheep-vaartverkeer en beperkte beschikbaarstelling van spoorwagons werden de houtverkoopers door de ongunstige weersgesteld-heid wel zeer ernstig getroffen. juist in een tijd waarin zoo-veel meer hout moest worden geveld en vervoerd, dan in normale tijden.

De Commissie inzake het Gebruik en de Verwerking van Inlandsch Hout in Nederland heeft dan ook aanleiding ge-vonden in de pers een beroep te doen op eigenaren van bosschen en boomen, die bij den verkoop een termijn van ruiming hadden bedongen, om bij de tenuitvoerlegging van deze overeenkomst de noodige soepelheid te betrachten.

De Directie van de Nederlandsche Heidemaatschappij, die wederom zoo welwillend was mij gegevens voor dit over-zicht te verstrekken, wijst er op, dat hier en daar beplan-tingen van den Corsicaanschen den worden aangetroffen, die na achteruitgeganen groei vrij plotseling bruin worden en afsterven. In hoeverre dit afsterven moet worden toege-schreven aan een op de jonge boompjes voorkomende zwam-ziekte, wordt nader onderzocht. Genoemde Directie zult de onderstelling, dat de abnormale winters mogelijk, zoo niet rechtstreeks dan wel middelijk, van invloed zijn geweest op dit verschijnsel.

Na den winter, waarin in veel gezinnen het hout als

historisch eerste warmtebron voor den cultuurmensch in oude glorie werd hersteld en voor menig een ware uitkomst bleek, volgde een uitermate droog en koud voorjaar. Voor het aanslaan van de jonge beplantingen en bezaaiingen was het weer zeer ongunstig. Ook door nachtvorst werd plaatselijk veel schade aangericht. Door dezen dit jaar wel zeer sterken continentale inslag van ons maritieme klimaat zijn vooral onder Douglasspar, Corsicaansche en Oostenrijksche den veel slachtoffers gevallen. Elk voorjaar ontvangen wij in meerder of minder uitgesproken mate in dezen vorm een waarschuwing om voor voorjaarsdroogte gevoelige houtsoorten, met name de Douglasspar, liever in het najaar te planten. Dit voorjaar heeft moeder natuur deze waarschuwing wel zeer sterk onderstreept!

De op het droge, schrale voorjaar zonder regenval van beteekenis volgende hittegolf in Juni en Juli, welke slechts plaatselijk sporadisch door een regenbui werd onderbroken, heeft de in het voorjaar geleden schade versterkt. Bovendien zijn daardoor veel jonge bosschen van den Japanschen lariks getroffen.

Voor al 4- tot 6-jarige beplantingen hebben ernstig geleden en oogenschijnlijk in sterkere mate dan in de in dit opzicht beruchte zomers van 1911 en 1921.

Opmerkelijk is, dat de beplantingen van dit en het vorige jaar minder van de droogte hebben geleden dan reeds goed-groeiende beplantingen, die enkele jaren ouder waren. Hoewel de Japansche lariks, als alle lariksoorten, over een behoorlijk herstellingsvermogen beschikt, hetgeen ook in 1911 en 1921 werd ondervonden, is het toch te vreezen, dat veel exemplaren zijn gestorven. Intusschen is de ongekend regenrijke weersgesteldheid, die in de laatste dagen van Juli is ingetreden, voor het herstel uitermate gunstig. Een regenrijke nazomer heeft de Japansche lariks dit jaar wel verdiend want, op veel plaatsen heeft hij eerst van de nachtvorst en het lariksmotje ernstig geleden en daarna van de felle droogte. Hierbij komt dan nog de lariksbladwesp, die helaas elk jaar talrijker optreedt. Het zeer natte weer, waardoor Augustus zijn roem van gemiddeld regenrijkste maand dit jaar wel op uiterst opvallende wijze gestand doet, is intusschen voor onze bosschen uitermate gunstig. Vooral uit zich dit in den weelderigen groei van ons loofhout, waarvan vooral eik en els hier en daar schade leden van den drogen voorzomer door het doodbranden van het blad.

Het ligt voor de hand, dat de met vrijwel onafgebroken droogte gepaard gaande groote warmte evenzeer fnuikend was voor het kweekerijbedrijf. Vooral de zaaibedden hebben erg geleden en zullen slechts een klein beschoot leveren. Reeds in het afgelopen plantseizoen deed zich ten gevolge van de vele vellingen en de verplichting tot herbebossing en

herbeplanting een groote vraag naar plantmateriaal voor. In het volgend seizoen zal deze behoefte ongetwijfeld nog sterker zijn. Het laat zich helaas aanzien, dat dan aan de te verwachten vraag volstrekt niet zal kunnen worden voldaan, waaruit groote moeilijkheden voor den boschbouw zullen ontstaan.

Niet alleen de groote droogte doet zich als storende omstandigheid gelden, maar ook het stilliggen van den invoer van uitheemsch zaad, waardoor verschillende voor den boschbouw belangrijke soorten als Douglasspar, Japansche lariks, Sitka spar e.a. slechts in kleine hoeveelheden konden worden gekweekt. Ten slotte ondervonden zoowel boschbouwer als kweeker moeite om het noodige zaaimateriaal te krijgen doordat de eikels en beukennoten in het vorige seizoen voor consumptiedoeleinden werden opgekocht. Ter instandhouding van onze boschoppervlakte, ondanks de door de tijdsomstandigheden noodzakelijke meerdere vellingen, is een regeling in dit opzicht voor het aanstaande najaar wenschelijk.

Intusschen zal men zich in ons land meer moeten toeleggen op het oogsten van zaad van die houtsoorten, waarvan het zaad tot dusver in hoofdzaak uit het buitenland werd betrokken. De Nederlandsche Heidemaatschappij was reeds krachtig in deze richting werkzaam door in het afgelopen seizoen zooveel mogelijk zaad van bedoelde soorten te verzamelen. In het pakhuis dier maatschappij te Arnhem werd bovendien een zaadeest gebouwd, welke volgens de nieuwste eischen werd ingericht en van een thermostaat is voorzien, zoodat de eest bij het winnen van het zaad automatisch en nauwkeurig op de voor het latere kiemen van iedere boomsoort meest wenschelijke temperatuur kan worden gehouden.

De vraag naar populierenstekhout onder controle van den Nederlandschen Algemeenen Keuringsdienst (de N.A.K.) nam dit jaar sterk toe. Er zijn in het seizoen 1940/41 uit de kweekery van de Nederlandsche Heidemaatschappij te Keppel omstreeks 50.000 stekken, overeenkomende met de beschikbare hoeveelheid, afgeleverd, terwijl volstrekt niet aan alle aanvragen kon worden voldaan.

Nu er thans zooveel populieren worden geveld is het van de allergrootste beteekenis, dat deze zooveel mogelijk door gezond pootgoed van gewaarborgde herkomst worden vervangen. Het is jammer, dat de mogelijkheid, om gecontroleerd materiaal te verkrijgen nog zoo kort bestaat, waardoor er in het aanstaand seizoen geenszins voldoende plantbare heesters van gewaarborgde herkomst te verkrijgen zullen zijn. Om meer eenheid te brengen in het kweken van populierenheesters van gewaarborgde herkomst, werd door de Ned. Heide Mij., in samenwerking met de N.A.K., een handleiding samengesteld, welke aan alle afnemers van stekhout werd uitgereikt.

De populierenteelt is voor ons land van groote beteekenis en zal dit in de toekomst nog veel meer worden. Het is daarom toe te juichen dat de Ned. Heide Mij., die reeds zooveel voor deze cultuur in ons land heeft gedaan, o.m. door in 1891 ter verbetering van onzen populierenstand stekken van den echten Canadapopulier in te voeren, onvermoeid met de verbetering daarvan voortgaat. Zoo werd het, op haar aansporing door het Phytopathologisch Instituut te Baarn ondernomen onderzoek naar de gevoeligheid van de verschillende soorten en rassen voor ziekten, gedurende het verslagjaar voortgezet.

Met verblijding kan worden vermeld, dat van het in het vorige overzicht vermelde, door deze maatschappij uitgegeven „Handboek voor de Populierenteelt”, waarvan de oplage tengevolge van de verwoesting in den oorlog van de drukkerij van de firma Veenman te Wageningen geheel was verloren gegaan, binnenkort een tweede druk zal verschijnen.

Het verwerken van afvalhout tot generatorblokjes heeft zich in ons boschbedrijf tot een ware industrie ontwikkeld. Er loopen in ons land thans al omstreeks 1700 vrachtwagens, die door houtgas worden gedreven.

Voor het te gelde maken van afvalhout is dit een ware uitkomst, vooral thans, nu onze bosschen zooveel werkhout moeten leveren, waarbij vanzelfsprekend ook veel afval overblijft. De prijs van het generatorhout is zoodanig gesteld, dat de boscheigenaar bij oordeelkundig beleid op deze wijze de opbrengst van zijn bedrijf op welkome wijze kan verhoogen.

De opgedane ervaring leert, dat vrijwel alle hout bruikbaar is, mits het voldoende droog is. Alleen ongeschild eikenhout is minder goed omdat dit een sterke vervuiling geeft. Bij het maken van de blokjes moet er dan ook vooral zorg voor worden gedragen, dat het hout al een zekere maat van droogte heeft bereikt, alvorens het tot blokjes wordt verwerkt en in de daarvoor bestemde, uit afvalhout en stroo gebouwde luchtige bergplaatsen, ter verdere droging wordt geborgen. Is dit niet het geval, dan droogt het in die inrichtingen niet voldoende.

Zowel voor de houtgas- als voor de turfgeneratoren is een zekere hoeveelheid houtskool onontbeerlijk. Ook hieraan moest in het afgelopen verslagjaar bijzondere aandacht worden geschonken.

Al het afvalhout uit onze bosschen is reeds noodig om voldoende generatorblokjes te maken zoodat daarvan voor de bereiding van houtskool niets kan worden gemist. In de behoefte aan houtskool zal moeten worden voorzien door de verkoling van boomstobben. Hoewel er uit boschbouwkundige overwegingen alles voor is te zeggen om de boomstronken in den grond te laten, omdat zij bij vertering centra vormen

van waaruit de microfauna zich kan ontwikkelen, zij humus in den grond brengen en na ontbinding de luchtwisseling bevorderen, moet in dit geval de houtskoolvoorziening als grootste en meest directe belang voor onze volkshuishouding voorgaan. Na rooijing moeten de stobben worden ontschorst en van de groote zijwortels worden ontdaan en kunnen zij in meilers van omstreeks 30 m³ tot houtskool worden verwerkt.

Op deze wijze kan thans al het afvalhout tot waarde worden gebracht; een voordeel voor den boschbezitter en noodzakelijk voor onze samenleving, ook, omdat onder de tegenwoordige omstandigheden geen enkele grondstof nutteloos verloren mag gaan.

Waren in het vorige jaar de prijzen van het hout reeds aanzienlijk opgelopen, dit zou thans nog veel grootere afmetingen hebben aangenomen, wanneer de Overheid niet geleidelijk de prijsregeling geheel in handen had genomen en schier voor alle houtsoorten, kwaliteiten en sortimenten maximum prijzen had vastgesteld. Tengevolge van de groote houtschaarschte werden deze maximumprijzen gelijktijdig minimumprijzen waarvoor het hout kan worden gekocht.

Dat deze prijsregeling vaak aanleiding geeft tot moeilijkheden, ligt voor de hand. Men moet echter bedenken, dat er nauwelijks een artikel is, dat zich zóó slecht leent voor prijsregeling als het hout en toch kan ook hier een vaststelling van de prijzen niet worden gemist. Een algemeene aanpassing aan de vastgestelde regeling zal echter ook hier geleidelijk plaats vinden.

Veel houtproducenten, die gedurende zooveel jaren geen kans hadden hun product tegen redelijken prijs te verkoopen en zich reeds een gouden tijd met ongelooflijk hooge prijzen hadden voorgesteld, gevoelden zich teleurgesteld. Zij moeten echter bedenken, dat de prijzen, welke thans zijn vastgesteld, toch altijd aanmerkelijk hooger liggen dan die, welke vóór den oorlog golden en het algemeene belang vordert, dat wel een redelijke maar geen overdreven vergoeding voor de productie wordt betaald.

Voor onzen houthandel is het dringend noodig, dat meer eenheid komt in de sortimenten, die verkocht en gebruikt worden. Ook is het noodig, dat al het verhandelde hout wordt gemeten en, waar dit reeds geschiedde, dat de wijze waarop de inhoud wordt bepaald wordt herzien en overal op eenvormige wijze plaats heeft. Een houtproducent kun nu wel het standpunt innemen, dat dit alles er voor hem bitter weinig toe doet, als hij maar een behoorlijke prijs verkrijgt voor een door hem verkochten boom of voor een bosch, maar daarmee is men er niet. Standaarddeering van de sortimenten en uitdrukking van het verhandelde product in een volgens

vaste regels bepaalde maat is nu eenmaal een eisch van een gezonden handel. Elke prijsbeoordeeling en — vergelijking is immers buitengesloten, wanneer men niet weet hoe het betrokken sortiment is gevormd, noch hoe de inhoudsmaat is bepaald.

Nu wij binnenkort over een nauwkeurige oppervlakteboschstatistiek zullen beschikken is het noodig ook een prijzen- en houtmassastatistiek op te stellen en dit kan alleen bij eenheid van meting en sortimentsvorming.

Het is daarom verblijdend, dat het rapport, opgesteld door de Standaarddeeringscommissie en de Commissie voor de Meting van Hout van de Nederlandsche Boschbouwvereening door de algemeene vergadering is goedgekeurd en dezer dagen voor belangstellenden verkrijgbaar is gesteld. Laten wij hopen, dat de boschbezitters en houthandelaren nu blijk zullen geven van hun ernstige wil om in het belang van het boschbedrijf mede te werken om zoo spoedig en volledig mogelijk algemeene toepassing te bereiken van de nieuwe regels.

Voor beide partijen beteekent dit in het eerst moeite en afstand doen van oude gewoonten. Vooral de boscheigenaar of -beheerder zal meer werk moeten verrichten vóór hij het hout kan verkoopen maar zoodra de vanzelfsprekende aanvankelijke onwennigheid en de in den aanvang voor de hand liggende technische moeilijkheden zijn overwonnen, zal ook hij beseffen, dat de voordeelen ruimschoots tegen de nadeelen opwegen. Laat de houtproducent er zich rekenschap van geven, dat de huisvrouw het goed voor een japon al lang niet meer per „stukje" en de groente voor den disch evenmin per „zoodje" koopt, doch volgens bepaalde gestandaardeerde maat of gewicht tegen een per eenheid bedongen prijs. Zoo behoort het ook te gaan met het hout in een goed geordend boschbedrijf.

De houten blokjes voor bestratingen vormen een waardevol afzetgebied voor overschotten van hout op de zagerij. Een bezwaar vormde steeds het niet vaststaan van de maten, waardoor deze blokjes nooit in voren konden worden gemaakt.

Hierin zal spoedig verandering komen als het ontwerp-normaalblad, waarin de betrokken Subcommissie van de Hoofdcmissie voor de Normalisatie in Nederland haar voorstellen ter normalisatie van de afmetingen van de blokjes heeft gepubliceerd, tot normaalblad zal zijn verheven.

Op het gebied van de normalisatie nadert een ander werk, dat aan de betrokken Commissie 49 van de Hoofdcmissie voor de Normalisatie in Nederland veel arbeid heeft gekost,

zijn voltooiing. Ik bedoel de normalisatie van benamingen van hout.

In de Keuringsvoorschriften voor hout als bouw materiaal van een lijst van handelsnamen en botanische benamingen van houtsoorten opgenomen. Het bleek noodig deze lijst te herzien en aan te vullen. Op voorstel van de daarvoor in het leven geroepen commissie keurde de Hoofdkommissie het goed, dat aan de naamlijst een meer algemeene strekking zou worden gegeven. Het werk van de betrokken commissie is neergelegd in het in April 1940 verschenen ontwerp-normaalblad, terwijl het definitieve normaalblad binnenkort zal verschijnen.

De vele vellingen vermeederen het gevaar voor abnormale uitbreiding van voor onze bosschen het schadelijke insecten. Dit bracht het Staatsboschbeheer, den Plantenziektenkundigen Dienst en de Nederlandsche Heidemaatschappij ertoe in Februari van dit jaar een aansporing te richten tot eigenaren en beheerders van grovedennenbosschen om met meer zorg en op ruimere schaal dan anders maatregelen te nemen ter bestrijding van den dennenscheerder en de groote dennensnuittor.

Mede in verband met de reeds vermelde moeilijkheden bij het vervoer van geveld hout, heeft de Secretaris-Generaal van het Departement van Landbouw en Visscherij voor de betrokken gemeenten ontheffing verleend van de termijn van 15 Mei tot 1 Augustus, volgens welke het volgens artikel 5 van de Boschwet 1922 verboden is ongeschild geveld naaldhout te laten liggen of opgestapeld te houden, en wel van 15 Mei tot 1 Juni 1941.

Dat het een der de gegeven tijdsomstandigheden noodzakelijk is, dat een ieder de geveld hout, heeft de aantasting van ongezonde bosschen door insecten en zwammen te bestrijden, behoeft wel geen betoog, vooral nu de omstandigheden voor het ontstaan van plagen van bepaalde insecten zoo gunstig zijn.

In dit verband zij verwezen naar de oprichting op 25 September 1940 in den Haag door de Centrale Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (T.N.O.) van het „Instituut voor toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur”. Dit instituut stelt zich ten doel :

- a. het toegepast biologisch onderzoek van bosschen en andere houtopstanden en niet voor land- en tuinbouw bestemde terreinen ;
- b. het nastreven van coördinatie van de werkzaamheden hier te lande op het sub a bedoelde gebied ;
- c. door bij die werkzaamheden gebruik te maken van gevorderde studenten in de biologie en in de landbouwkunde en door het organiseeren van cursussen en dergelijke het Instituut dienstbaar te maken aan het aankweeken van

bekwaamheid voor het doen van onderzoekingen rechtstreeks in de natuur.

Het bestuur van het Instituut is opgedragen aan het Centraal Comité, dat voor bepaalde deelen van zijn taak comité's kan instellen. Als eerste comité is tot het Instituut toegetreden het in 1937 opgerichte Comité ter Bestudeering van Insectenplagen in Bosschen, aan wie dus is opgedragen het behartigen van het bovenomschreven doel, voor zoover het betreft de bosschen en andere houtopstanden.

Door het Nationale Park „de Hooge Veluwe” is bij het oprichten van het Instituut voor toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur aan de Centrale Organisatie T.N.O. overgedragen het Biologisch Laboratorium te Hoenderloo met inventaris en het daarbij behorende rijdende laboratorium. Bovendien kreeg het Comité het recht het Nationale Park als arbeidsterrein te gebruiken. De Centrale Organisatie heeft dit laboratorium enz. ter beschikking gesteld van het Comité ter Bestudeering en Bestrijding van Insectenplagen in Bosschen. Hierdoor is dus een fusie tot stand gekomen tusschen de twee instellingen, die in ons land op eenzelfde gebied werkzaam waren, het Biologisch Laboratorium en het Comité. Het laboratorium heet thans: Biologisch Laboratorium „Hoenderloo”. Directeur is Dr. A. D. Voûte te Otterlo.

Het terrein van werkzaamheid van beide comité's strekt zich echter niet slechts uit tot de Hooge Veluwe, maar tot het geheele land. Zoo wordt thans ten behoeve van het Instituut een onderzoek verricht in het Biologisch Station te Wijster.

Het hoogere personeel van het Comité bestaat op dit oogenblik behalve uit Dr. A. D. Voûte, uit Dr. Ir. J. J. Franssen, entomoloog.

Het Instituut, en door zijn tusschenkomst het Comité ter Bestudeering en Bestrijding van Insectenplagen in Bosschen, ontvangt een subsidie van de Centrale Organisatie, maar beide zijn overigens aangewezen op bijdragen van belanghebbenden. Hiervoor is door het Comité aan de eigenaren van bosschen voorgesteld een bedrag, groot f 0.03 tot f 0.05 per ha bosch jaarlijks bij te dragen.

Dr. Voûte was zoo welwillend mij bovenstaanden uitzetting te geven, waardoor ik in staat ben — gedachtig aan de spreuk „onbekend maakt onbemind” — den lezers van dit tijdschrift een inzicht te geven in de eenigszins ingewikkelde organisatie van onze voor den boschbouw zoo hoogstbelangrijke instelling.

Moge ik herhalen, wat ik in het vorige overzicht zeide, dat het wenschelijk is, dat de geldelijke bijdragen van de boscheigenaren en -beheerders als rechtstreeks belanghebbenden ruimer in de kas van het Comité vloeien!

Nu onze vereeniging heeft besloten het Nederlandsche Boschbouw Tijdschrift open te stellen voor de publicaties van

het Comité is in overleg met onzen Voorzitter en Dr. V o ù t e besloten, de mededeelingen over het optreden van insecten in onze bosschen in dit overzicht achterwege te laten. Zij zullen dan door Dr. V o ù t e worden behandeld bij het door hem na afloop van het kalenderjaar te geven verslag van de werkzaamheden van het Biologisch Laboratorium „Hoenderloo”. Dit heeft niet alleen het voordeel, dat zij door een meer deskundige worden gegeven, maar ook kunnen zij na afloop van de vegetatieperiode vollediger zijn dan in den zomer.

De werkzaamheden aan het Instituut voor Boschbouwkundig Onderzoek van de Landbouwhoogeschool te Wageningen werden in het verslagjaar ernstig belemmerd door het verstrek van de assistenten van Prof. Dr. B e e k m a n en van ondergeteekende. Zolang niet een zoodanige regeling is getroffen, dat den belanghebbenden het vooruitzicht kan worden gegeven binnen bekwamen tijd een blijvende positie aan het Instituut te verwerven, die niet achterstaat bij die bij het Staatsboschbeheer of de Nederlandsche Heidemaatschappij, is geen blijvende verbetering van de personeelbezetting mogelijk. Dat het onder de thans heerschende omstandigheden niet mogelijk is genoemd Instituut tot ontplooiing te brengen, spreekt vanzelf.

Intusschen heeft men in het Augustusnummer van dit tijdschrift uit een uitvoerige mededeeling van Ir. B. F. v a n N i e v e l t, Hoofdingenieur bij het Provinciaal Waterleidingbedrijf van Noordholland en van Prof. A. t e W e c h e l kunnen kennismaken van de in overleg met het Instituut voor Boschbouwkundig Onderzoek grootsch opgezette stichting van een lysimeter-waarnemingsstation te Castricum.

De afdeling Boschexploitatie en Boschhuishoudkunde van genoemd Instituut werd verrijkt met een volgens de moderne eischen ingerichte installatie voor wetenschappelijk onderzoek van de eigenschappen van hout. Het is thans mogelijk dit onderzoek ook te Wageningen te verrichten, waardoor in een groote leemte wordt voorzien.

Dank zij het beschikbaar stellen door de gemeente Apeldoorn van een terrein in de Loenermark, kon het onderzoek naar de vatbaarheid van Weymouthdennen, afkomstig van verschillende herkomsten, voor *Cronartium ribicola* Dietr. door de afdeling Houtteelt van meergenoemd Instituut in samenwerking met het Laboratorium voor Mycologie en Aardappelonderzoek te Wageningen en de Nederlandsche Heidemaatschappij worden voortgezet. De geïnoculeerde dennen werden in een reeks proefvelden ter gezamenlijke grootte van omstreeks 2.50 ha uitgeplant.

Op de 5e Agrarische Jaarbeurs verscheen de „Commissie Inlandsch Hout”, in samenwerking met het Staatsboschbeheer, de Nederlandsche Heidemaatschappij, de Houthandel

en eenige houtverwerkende industrieën op de gebruikelijke wijze met een inzending als propaganda voor het gebruik van inlandsch hout.

Hoewel de oorlogstoestand tot het gebruik van ons inlandsche product dwingt, is de werkzaamheid van genoemde commissie geenszins overbodig. Zij waakt er voor, voor zover zij de gelegenheid daarvoor heeft, dat door de leveranciers van inlandsch hout geen misbruik wordt gemaakt van de tijdsomstandigheden door het met de kwaliteit van het geleverde niet zoo nauw te nemen. Het komt er met het oog op de toekomst immers op aan, nu men gedwongen is inlandsch hout te gebruiken, dat deze kennismaking zoo gunstig mogelijk uitvalt. Bovendien is de Commissie, waarin houtproducenten en -handelaren-zagers vereenigd zijn, een centrale instelling, die voor de belangen van het houtbedrijf op komt en bij het treffen van Regeeringsmaatregelen telkens van advies dient.

Nu bijna alle landen van Europa en ook daarbuiten elkaar bevechten, doet het weldadig aan, dat de onderlinge band, die den boschbouw van alle landen van de wereld in het „Centre International de Sylviculture” samenbrengt, geenszins verslapt. Wij hebben in dit tijdschrift kunnen lezen, dat het C.I.S. dit jaar een aanvang heeft gemaakt met de uitgifte van het tijdschrift „Intersylva”.

Ook werd in ons tijdschrift reeds mededeeling gedaan van het beschikbaarstellen van grond aan den Wannsee bij Berlijn voor den bouw van een gebouw voor de „Internationale Forstzentrale”, waarin het C.I.S. zal worden gehuisvest.

Ons medelid J. W. G o n g r i j p werd door het Comité Permanent de l'Institut international d'Agriculture te Rome benoemd tot Conseiller de Section du Centre International de Sylviculture te Berlijn.

Bij het bezoek, dat de Directeur van het C.I.S. Prof. Dr. K ö s t l e r onlangs aan de Afdeeling Boschbouw van de Landbouwhoogeschool bracht werden verschillende zaken betreffende de internationale samenwerking op boschbouwkundig gebied besproken.

Het is in dezen tijd zoo goed er zich rekenschap van te geven, dat internationale samenwerking ook op het gebied van den boschbouw noodig is.